

Voimistelu- ja Urheiluseura Sulkavan Koitto ry Halkosaari (263-417-878-2)

Muistio Tenho Tikkanen 6.1.2021

Pyydämme, että voisitte tutustua tähän muistioon ja hyväksyä liiteasiakirjan, jolla korjataan syntynyt tilanne sen jälkeen, kun Maamittaustoimiston maanmittausinsinööri Leo Kotilainen hävitti Halkosaaren kauppaa koskevan kauppakirjan.

Olemme koonneet Sulkavan Koiton historiatietoa, työ on vienyt paljon aikaa. Selvitystyö on ollut hyvin kiinnostava. Sulkavan Koiton historiatiedon ohella esille on noussut paljon muuta kylähistoriatietoa, mikä tullaan hyödyntämään ja julkaisemaan myöhemmin. Kootun tiedon perusteella olemme vakuuttuneita siitä, että Halkosaaren kauppakirjan (kauppa tehty vuoden 1914 ja 1917 välisenä aikana) olivat allekirjoittaneet kaikki silloiset Sulkava 9:n tilojen omistajat. Keskeisin asiakirja on Isojaon täydennyspöytäkirja¹, mikä on laadittu 26.6.1907 – 11.6.1913 välisenä aikana (16 kokousta) ja se vahvistettiin 3.2.1914 Kihlakunnanoikeuden Kiuruveden kärjäkunnan lakimääräisillä talvikäräjillä. Kokouksiin osallistuivat kaikki Sulkava nro 9:n silloiset omistajat. Tässä toimituksessa Halkosaari määrättiin kyseisen tilan yhteiseen omistukseen ja vasta tässä vaiheessa Halkosaari virallisesti syntyi. Sitä ennen Halkosaaren luoto oli noussut veden alta näkyviin Sulkavanjärven vedenpintaa laskettaessa Kuopion läänin kuvernöörin v. 1863 antaman vedenlaskuluvan toimenpiteiden seurauksena.² Sulkavanjärven ympäristön asukkaat ottivat yhteisellä päätöksellään saaren välittömästi nuorison käyttöön, missä käytössä se oli vielä sotien jälkeenkin.

Myhkyrin saarella asuneen Keijo Kalevi Vetelin (23.8.1930 – 23.6.1937) hukkuminen vauhditti Salmenkylään Suikaisen urheilukentän rakentamista, mikä valmistuikin vuonna 1938.^{3,4} Näin kilpailutoiminta siirtyi vähitellen Halkosaaresta Salmenkylään.

Lammasmäen (Pielavesi/Sulkava rno 8) tilan Olli Tikkasen aloitteena 26.9.1906 käynnistyneen Isojaon täydennyksen yhteydessä maanomistajat sopivat myös Halkosaaren omistusjärjestelyistä. Tuossa yhteydessä sovittiin myös muiden Sulkavanjärven saarten omistuksesta.

Vuoden 1863 vedenlaskun jälkeen Sulkavanjärveä laskettiin toistamiseen vuoden 1922 hakemuksen tultua hyväksytyksi v. 1924. Tavoitteena oli 50-60 sentin lasku, mikä ylittyi reilulla metrillä. Tällä oli vaikutusta myös Halkosaareen, missä paljastui lisämaata näkyviin huomattavasti. Luonnollisesti vesijätöt kuuluvat osakaskunnalle.⁵

Isojaon täydennys käynnisti kauppaneuvottelut ja Halkosaaren tilakaupasta oli laadittu täydennystoimituksen jälkeen kauppakirja, minkä sain haltuuni Uolevi Keräseltä tultuani v. 1969 valituksi Sulkavan Koiton puheenjohtajaksi. Vuosikokous teki päätöksen Halkosaaren puiden myynnistä. Tätä ei toimeenpantu, koska Uolevi Keräseltä sain tietää, että tilakauppaa vastaavaa lainhuutoa ei oltu hankittu, minkä vuoksi luovutimme rikoskonstaapeli Olavi Tiihosen kanssa

¹ Liite 1: Isojaon täydentäminen v 1907 - 1910 ja päätös 3-10-1910, vahvistettu Kiuruveden talvikäräjillä 3.2.1914.

² Sata suarta Sulukavassa, Jouko Kokkonen, v. 1992, s. 41.

³ Sulkavan Koiton toimintakertomus vuodelta 1934, Urheilumuseo: <https://sulkavankoitto.fi/urheilumuseon-asiakirjat/>

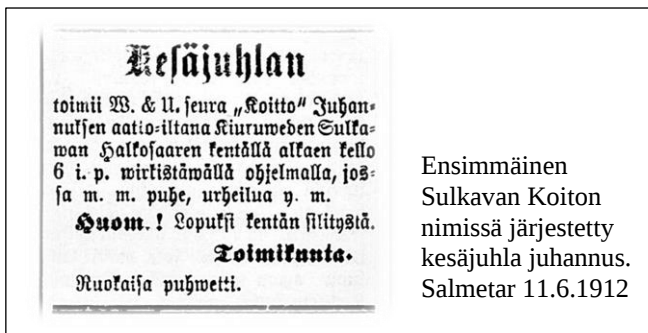
⁴ Matti Pietikäisen muistiinpanot, Niilo Pietikäisen kotiarkisto: ”Vetelin poika hukkui Sulkavaan. Oli kuljettanut tanssiväkeä Halkosaareen. Horjahti.” Vastaava uutinen on julkaistu myös Salmettaressa Salmetar-29.6.1937 s 2.

⁵ Sulkavanjärven kunnostussuunnitelma 28.5.2004, Veikko Voutilainen.

yhdessä kauppakirjan Iisalmen Maanmittaustoimiston maanmittausinsinööri Leo Kotilaiselle lainhuudon hakemista varten. Olavi Tiihonen oli tuolloin Kiuruveden Jänteen puheenjohtaja ja minut oli valittu Jänteen sihteeri/toiminnanjohtajaksi. Mainittakoon, että Sulkavan Koitto oli tätä ennen tehnyt päätöksen liittyä Jänteen kyläosastoksi.⁶

Käsitykseni mukaan Sulkavan Koitolle oli muodostunut lakiin perustuva nautinta- ja omistusoikeus, olihan Halkosaassa järjestetty nuorison tilaisuuksia jo ennen Isojaon 3.2.1914 täydennys-sopimuksen syntymistä ja olihan Sulkavan Koitto rakentanut saareen urheilu- ja nuorisopaikat, juoksuradan ja muista nuorison ajanviettoon tarkoitettuja rakenteita.

Sulkavan Koitto osti saaren kauppakirjalla, johon kauppahinnaksi seuran kirjanpidon mukaan oli merkitty 103 mk. Vuoden 1919 kirjanpidon mukaan seura peri hallituksensa jäseneltä jopa heinämaan vuokraa, mikä toistui myöhemmin vuosittain. Lisäksi Sulkavan Koitto julkaisi 26.6.1917 päivätyn ilmoituksen 3.7.1917 ilmestyneessä Salmettaassa, missä kiellettiin ”puiden hakkaus ja tanssien pito omistamassamme Halkosaassa laillisen edesvastuun uhalla”. Nämäkin yksityiskohdat ovat mitä selkein osoitus todellisen omistusoikeuden olemassaolosta. Omistusoikeutta ei ole missään vaiheessa riitautettu ennen vuotta 2015.

Tulin valituksi Uudenmaan lääninveroviraston verotarkastajan virkaan 1.10.1971 lukien, jolloin muutin asumaan Pääkaupunkiseudulle ja näin samalla jouduin luopumaan em. luottamustehtävistä. Minun osaltani Halkosaari asia tuli esille joitakin kertoja myöhemmin, mutta vasta joskus 2000-luvun alkuvuosina kuulin, että Leo Kotilainen olisi jättänyt virkatehtävän hoitamatta ja samalla kauppakirja olisi hävinnyt. Tuon jälkeen olemme lähinnä Martti Keräsen kanssa pyrkineet etsimään kauppakirjaa kaikista mahdollisista paikoista. Martti Keränen oli tiedustellut asiaa myös Leo Kotilaiselta henkilökohtaisesti, joka oli kertonut toimittaneensa kauppakirjan Kiuruveden kaupungille. Kauppakirjaa ei ole löydetty, Kiuruveden kaupungin, Kiuruveden Jänteen, Suomen Urheilumuseon eikä Maanmittauslaitoksen arkistoista, missä Leo Kotilaisen toimitusasiakirjoja nykyisin säilytetään. Kauppakirjan etsintä jatkuu edelleen.

Asia tuli uudelleen ajankohtaisesti varsinaisesti vasta siinä vaiheessa, kun Maanmittauslaitos ryhtyi vuonna 2015 ajantasaistamaan rekistereitään yhteisistä alueista. Tuon tässä esille vain eräitä Maanmittauslaitoksen järjestämässä tilaisuudessa esitettyjä näkemyksiä. Jukka Tikkanen (Tuomela/Iso-Sahi) kertoi kuulleen isältään Kalle Tikkaselta, että hänen ukkinsa Paavo Tikkanen oli kertonut, ettei hän (Paavo Tikkanen) ole kyseistä kauppakirjaa allekirjoittanut. Tämä pitää paikkansa, koska Paavo Tikkanen (13.2.1875 – 25.7.1936) asui Sulkava rno 17/Haapaniemellä

⁶ Sulkavan Koitto ry:n vuosikokous 2.3.1969: <https://sulkavankoitto.fi/wp-content/uploads/2020/09/Sulkavan-Koitto-poytakirjat-ajalla-1963-1969.pdf>

vuoteen 1928 saakka.⁷ Olemme koonneet henkikirjoista yhteenvedon vuosilta 1895–1920, mikä vahvistaa Isojaon täydennys-pöytäkirjaan merkittyjen tilojen asukkaitten asuinpaikat. Näitä asiakirjoja vertaamalla voi pitää luotettavana sitä tietoa, että koska Halkosaaren käyttö ja omistus oli tuolloin yleisessä tiedossa, joten kauppakirjasta ei ole ainakaan epähuomiossa jäänyt pois oikeiden omistajien nimet. Erityisesti, kun havaitaan, että omistajat olivat Isojaon täydennyspöytäkirjaan merkityissä kaikissa kokouksissa itse paikalla, asia oli kaikkien tuoreessa muistissa ja voi päätellä, että he itse halusivat kaupan nimikirjoituksellaan vahvistaa. Mainittakoon lisäksi, että Halkosaaren omistus ei ole noussut aikaisemmin mitenkään kiistanalaiseksi. Lisäksi näiden tilojen omistajat suurimmalta osalta osallistuivat myös seuran hallintoon, mikä ilmenee laatimastamme Sulkavan Koiton toiminta-ajalta laaditusta seuran hallituksen jäsenten ja luottamuselinten luettelosta.⁸

Vuoden 2015 jälkeen olemme toimineet Maanmittauslaitoksesta saamamme ohjeen mukaisesti ja pyrkineet vapaaehtoisin kaupoin/lahjoituksin korjaamaan syntynyt tilanne. Siinä olemme onnistuneetkin huomattavalta osin. Maanmittauslaitoksen ohjeitten ja heiltä saamiemme asiatietojen mukaan olemme koonneet aineistoa Sulkavan Koiton omien arkistotietojen tueksi. Aineisto on julkaistu Sulkavan Koiton nettisivuilla liki kokonaisuudessaan. Tarkoituksemme on myöhemmin Sulkavan Koiton 110-vuotisjuhlan yhteydessä julkaista seuran historiikki.

Kiistaa ei ole esiintynyt siitä, etteikö kauppakirjaa olisi olemassa, vain tarkat tiedot allekirjoituksista ei ole tiedossa. Minä olen nähnyt kauppakirjan ja laatinut sitä koskevan muistion ja varmuudella olen siinä todennut olevan suuren määrän allekirjoituksia. Allekirjoituksista muistan Väättälän tilojen omistajien allekirjoitukset ja muistini mukaan sen oli allekirjoittanut myös Eliel Kananen puolisonsa Reetan kanssa. Yksi todistajista oli Eljas Laukkanen ja toinen todistajista muistini mukaan saattoi olla Fritiof Tossavainen. Muiden allekirjoittajien nimiä muistelin olleen jonkin Kärkkäisen ja myös Risulaisen nimi kaikui mielessä. Näiden osalta tulin kovin epävarmaksi, erityisesti siitä syystä, kun tiesin vain Robert Kärkkäisen asuneen Leppäniemessä Jouhtisen rannalla, mutta tiesin hänenkin olleen Väättälän/Alakokkolan/Kokkolan/Makkolan mäkitupalaisena. Juuri tästä syystä hänen nimensä tuntui tässä tarpeettomalta.

Nyt kun olen tutkinut Sulkavan Koiton historiaa monista lähteistä tarkemmin, olen täysin vakuuttunut siitä, että kaikkien osakastilojen allekirjoitukset ovat olleet kauppakirjassa. Perustelen sitä Isojaon täydennystoimituksella. Asia oli kaikkien tuoreessa muistissa ja että Mäkelän tilan (9:7) omisti Sylvi Kokkosen jälkeen Antti Räisänen ja Iso-Sahin tilan Matti Kärkkäinen. Aholan tila on lohkottu Pieni-Sahin tilasta ja vuoden 1930 omistajaksi merkitty Robert Väisänen asui Aholassa mäkitupalaisena ainakin vuosina 1915–1920. Pieni-Sahi-tilan omistajina Isojaon täydennyksen toimituksissa oli Eliel Kananen ja hänet puolisonsa on merkitty henkikirjoista kokoamaani selvitykseen.⁹

Yhtenä vahvana perusteena totean vielä sen, että silloinen Sulkavan Koiton puheenjohtaja Heikki Pietikäinen tunnettiin paikkakunnalla sivistyneeksi ja rehelliseksi mieheksi, joka ei tavoitellut omaa, vaan yhteistä etua. Hän tuskin olisi jättänyt jälkeensä ristiriitoja, mitä muut joutuvat hänen jälkeensä selvittämään. Toisena vahvana perusteena totean, että kauppakirjan oli laatinut M. H. Keränen, rehelliseksi tunnettu poliisimies. Saman talon Keräsen veljeksistä löytyi toinenkin kyläpoliisi, joiden jälkiä ei ole naapureitten tarvinnut korjailla. Miksi kiinnekirja jäi vahvistamatta käräjäoikeudessa, on arvoitus. Olen tätä pohtinut paljon ja saanut selville, että puheenjohtaja Heikki Pietikäinen sairasteli ja asia saattoi jäädä hänen huolekseen. Toisena perusteena olen löytänyt myös sen, että maamme

⁷ Pielaveden Laukkalan Tikksaset, Seppo J. A. Tikkanen s. 223

⁸ Sulkavan Koiton toimihenkilöt: <https://sulkavankoitto.fi/wp-content/uploads/2020/10/Hallitus-ja-toimihenkilot.pdf>

⁹ Henkikirjat vuosina 1895 – 1920, yhteenveto:

http://digihakemisto.appspot.com/index_sarja?sartun=227123.KA&atun=316375.KA&amnimeke=Kuopion+l%C3%A4%C3%A4n+henkikirjat&sarnimi=Henkikirjat

itsenäisyyspyrkimykset nostattivat täälläkin hyvin rauhallisella seudulla myös ristiriitoja. Maamme poliittinen oikeisto vastusti aluksi maamme itsenäistymistä ja myös vasemmisto oli itsenäistymistä vastaan. Oikeisto pelkäsi menettävänsä lähinnä Pietarin seudulla olevan omaisuutensa. Pian kaupanteon jälkeen käytiin maassamme sisällissota, mikä oli yksi Euroopan verisimmistä. Juuri tämä saattoi olla syynä kauppaa koskevan kiinnekirjan vahvistamatta jättämiseen.

Olemme saaneet suostumuksen lähes puolelta Maanmittauslaitoksen vuonna 2018 rekisteriin merkityiltä. Lisäksi osa on ilmoittanut mieltivänsä asiaa. Asian ja selvitysten viivästyessä on tapahtunut useita kiinteistökauppoja kuten mm. Lasse Väätäinen lupautui luovuttamaan osuutensa ja hänen veljensä Jorma Väätäinen on ehdotuksemme allekirjoituksellaan hyväksynyt yhdessä monien muiden kanssa. Nyt toivon jokaiselta myönteistä ratkaisua. Perustelut olen edellä esittänyt, enempää tietoa tuskin on saatavissa.

Olen ryhtynyt tähän selvitystyöhön omasta tahdostani, erityinen kiinnostukseni kohde on ollut isäni suku- ja sotahistoria. Siinä työssä olen todennut, että Lassilan miehet ovat kautta aikojen olleet ensimmäisten joukossa tekemässä työtä kylän yhteisten asioiden hyväksi. Ukkini kertomuksen mukaan Peltoniemen Fritjof Tossavainen ja Eljas Laukkanen saivat torpparivapautuksen kautta oman kodin. Ilman ukkini työpanosta Fritjof ja Eljas olisivat jääneet tilattomien kirjoihin. Tämän työn vuoksi ukkini tuli leimatuksi kommunistiksi, vaikka löysin hänen jäämistöstään Maalaisliiton jäsenkirjan. Poliitiikkaa Lassilassa ei koskaan puhuttu.

Tunnen hiukan huonoa omaatuntoa siitä, että en valvonut kauppakirjan luovutuksen jälkeen maanmittausinsinööri Leo Kotilaisen työtä Halkosaaren asiassa. Se painaa mieltäni. Olen ryhtynyt tähän mittavaan työhön, koska uskon ettei tähän urakkaan kukaan toinen ryhtyisi ja jos jättäisin selvityksen kesken, ei sitä kukaan toinen tulisi paikkaamaan. Olen suuressa kiitollisuuden velassa monille, jotka luottavat puheisiini ja kirjoituksiini myös tässä asiassa. Martti Keräsen tarkkuus on tunnettua ja hänen taltioimansa kylän ja seura koskevat tiedot ovat mitä arvokkainta kotiseututyötä. Sitä tunnollisuutta ja rehellisyyttä kunnioitan.

Tämä työ ei mene hukkaan. Tässä ei tavoitella kenenkään yksittäistä etua, vaan samaa yhteistä etua, mitä Sulkavan Koiton perustajat aikanaan tavoittelivat. Tällä kirjeellä en halua syyllistää ketään, vaikka panenkin suoraan sanoja suuhun. Koska ne ovat tosia, minkä varaan voi rakentaa mitä yhteiskuntaa yhteisiä arvoja tavoitellen.

Lopuksi

Sulkavan Koitto perustettiin ajankohtana, jolloin koko maa ja sen kansa tavoitteli itsenäisyyttä ja hyvinvointia. Tavoiteltiin yhteistä etua. Tämän uskon olleen Sulkavan Koiton perustajien tavoitteena, urheiluseuran työn avulla. Seuran toiminta oli todella vireää vuoteen 1939 saakka, jolloin syttyi toinen maailman sota. Sulkavan Koitto oli ensitöikseen hankkinut tilakaupalla Halkosaaren omistukseensa. Seura oli rakentamassa Nousialan kylän nuorisoseurantaloa heti 1920-luvun alussa ja pian tämän jälkeen käynnistyi myös Rytkyn kylällä ”Koiton talon rakentaminen. Koiton talo valmistui, mutta sotien vuoksi seura joutui luopumaan talosta velkojensa vuoksi. Halkosaarta ei myyty.

Seuran urheilutoiminta oli vilkasta, urheilukilpailuja pidettiin heti toiminnan alussa seuran omistamassa Halkosaaressa ja 1930-luvulla rakennettiin Suikaisen urheilukenttä, mikä toimi kyläotteluitten näyttämönä. Seuran urheilijat kuuluivat pitäjän parhaimmiston, nimekkäin urheilija oli olympiamitalisti Teuvo Laukkanen.

Suomi itsenäistyi, mutta sotien jälkeen kyläseurojen toiminta hiipui vähitellen. Meidän yhteinen tehtävämme on saattaa yksi asia raiteilleen. Halkosaari kyläläisten yhteiseen omistukseen ja sitä kautta palvelemaan yhteiskuntaamme. Piispa Jari Jolkkosen ja kenraali Valtasen sanoja lainaten: ”Yhdessä olemme vahvempia.”

Tämä kirje ja siinä mainitut asiakirjat on tallennettu Sulkavan Koiton nettisivuille www.sulkavankoitto.fi kohtaan ”Historiatietoa/Halkosaari, mistä niihin voi jokainen tutustua. Tarvittaessa olemme valmiit toimittamaan asiakirjat joko kirjallisina tai sähköpostilla.

Tenho Tikkanen
puheenjohtaja